

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ *CZŁOWIEK DOROSŁY I JEGO UCZENIE SIĘ. DZIEDZICTWO IDEI TEORETYCZNYCH I ICH PRAKTYCZNE IMPLIKACJE, 10 MAJA 2021 ROKU*

10 maja 2021 r. odbyła się konferencja naukowa *Człowiek dorosły i jego uczenie się. Dziedzictwo idei teoretycznych i ich praktyczne implikacje*. Jej organizatorami były Sekcja Historii Pedagogiki Komisji Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, Katedra Studiów Edukacyjnych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni oraz Katedra Historii Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wysiłek koncepcyjny i organizacyjny konferencji ponieśli członkowie Podzespołu Historii Andragogiki SHP KNP PAN prof. dr hab. Eleonora Sapia-Drewniak oraz dr hab. Tomasz Maliszewski, prof. AMW w Gdyni. Choć panująca już od ponad roku sytuacja pandemiczna mocno ogranicza aktywność naukową historyków oświaty, pozyskujących najcenniejszy materiał źródłowy w trakcie bezpośrednich kwerend archiwalnych i bibliotecznych, kilkunastu badaczy dziejów edukacji dorosłych zaprezentowało wyniki swych najnowszych badań ponad osiemdziesięciorgu uczestnikom i obserwatorom obrad. Forma on-line okazała się użyteczna w prezentacji referatów, wymianie doświadczeń i konsolidacji środowiska badaczy zajmujących się historią kształcenia dorosłych i andragogiki.

Konferencję otworzył oraz przewodniczył jej o. dr hab. Andrzej Bieś, prof. Akademii Ignatianum w Krakowie. Witając uczestników i gości, przypomniał sylwetkę zmarłego prof. dr. hab. Wiesława Jamrożka, niedoszłego uczestnika konferencji, którego pamięć uczczono minutą ciszy. Następnie przewodnicząca Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN prof. dr hab. Agnieszka Cybał-Michalska przybliżyła działalność i rozwój KNP w strukturach PAN, a dr hab. Astrid Męczkowska-Christiansen, prof. AMW, kierownik Katedry Studiów Edukacyjnych naszkicowała współczesną historię pedagogiki w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni.

Referat wprowadzający w tematykę konferencyjną, zatytułowany *Meandry rozwoju andragogiki w Polsce – pomiędzy przeszłością, pamięcią a historią*, wygłosiła dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. Akademii WSB. Prelegentka

syntetycznie ujęła w nim historię myśli i praktyki andragogicznej w Polsce, wskazując główne etapy jej rozwoju od wieku XIX po współczesność. Na tle zarysowanej panoramy zagadnień historycznych A. Stopińska-Pająk nakreśliła główne wyzwania badawcze edukacji dorosłych i andragogiki jako nauki, podkreślając konieczność budowania pamięci zbiorowej współczesnych i przyszłych andragogów z wykorzystaniem dorobku ich poprzedników.

Charakter wprowadzający miał również referat dr. hab. Tomasza Maliszewskiego, prof. AMW, dotyczący stanu badań i źródeł do historii uniwersytetów ludowych w międzywojennej Polsce. Prelegent zwrócił uwagę na potrzebę nowego ujęcia dorobku uniwersytetów ludowych Ignacego Solarza, poznania dziejów innych uniwersytetów ludowych oraz całościowego opracowania historii owej instytucji w Polsce w kontekście obserwowanej obecnie ich rewitalizacji.

Następnie uczestnicy konferencji utworzyli cztery panele tematyczne, w których swe referaty przedstawiło 14 badaczy. Panel I zgromadził prelegentów zajmujących się podstawami organizacyjnymi oświaty dorosłych. Pierwszą zaprezentowała prof. dr hab. Eleonora Sapia-Drewniak, przybliżając uwarunkowania organizacyjne oraz prawne edukacji dorosłych w Polsce w latach 1918–1939. Wśród podstawowych czynników hamujących jej rozwój prelegentka wymieniła niskie nakłady finansowe, niedostatki ustawodawstwa i wykwalifikowanej kadry. Niemniej dorobek Polski międzywojennej oceniła pozytywnie, wskazując na rozwój kursów dla dorosłych analfabetów, szkół dla młodocianych i dorosłych, pojawienie się czasopism andragogicznych oraz placówek realizujących zadania oświaty pozaszkolnej.

Z treścią referatu E. Sapii-Drewniak korespondowało kolejne wystąpienie, w którym dr hab. Joanna Sosnowska, prof. UŁ, scharakteryzowała główne kierunki działań samorządu łódzkiego w zakresie edukacji dorosłych w okresie międzywojennym. Autorka referatu ukazała, jak samorząd miejski radził sobie z zaspokajaniem potrzeb oświatowych i kulturalnych mieszkańców międzywojennej Łodzi, w tym w zakresie edukacji dorosłych. Przybliżyła też formy i metody pracy w tym obszarze, wskazując między innymi na pionierskie rozwiązania w postaci kursów edukacyjnych dla więźniów.

Następnie głos zabrała dr Anna Włoch (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), która w swoim wystąpieniu ukazała rozwój angielskiej andragogiki w XX wieku w świetle opracowań polskich pedagogów porównawczych. W recepcję angielskiego dorobku wkład mieli Tadeusz Wujek (zwrócił uwagę m.in. na tutoring), Karol Kotłowski (koncentrował się na przygotowaniu zawodowym angielskich nauczycieli), Jan Konopnicki (przybliżył znaczenie angielskiej instytucji inspektorów szkolnych), a ostatnio Alina Matlakiewicz (w monografii: *Edukacja dorosłych w Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2003).

Ostatni referat w omawianym panelu *Seniorzy w projektach edukacyjnych i kulturalnych mniejszości narodowych i etnicznych w województwie pomorskim w pierwszym dziesięcioleciu transformacji ustrojowej*, przygotowany przez dr hab. Lidę Burzyńską-Wentland, prof. AMW w Gdyni, dotyczył inicjatyw

edukacyjno-kulturalnych mniejszości narodowych w województwie pomorskim w ostatniej dekadzie XX wieku, adresowanych do seniorów. Prelegentka scharakteryzowała aktywność m.in. mniejszości żydowskiej, rosyjskiej, islamskiej i niemieckiej, najwięcej miejsca poświęcając najliczniejszej (w związku z przesiedleniami na teren Pomorza w ramach akcji „Wisła”) grupie osób pochodzenia ukraińskiego.

W panelu II, zatytułowanym *Zasługi dla teorii i praktyki oświaty dorosłych*, skoncentrowano się na sylwetkach działaczy oświatowych. Dr hab. Katarzyna Dormus, prof. UP w Krakowie, przedstawiła sylwetkę Edmunda Libańskiego (1862–1928) i jego zasługi w rozwoju myśli andragogicznej i popularyzacji wiedzy technicznej wśród dorosłych we Lwowie i na terenie Galicji.

Dr hab. Małgorzata Stawiak-Ososińska, prof. UJK w Kielcach, przypomniała sylwetkę jednej z pionierek polskiej andragogiki – Marii Gomólińskiej. Działając w Warszawskim Towarzystwie Dobroczynności, była ona jedną ze współorganizatorek Sekcji Kursów dla Dorosłych, w okresie międzywojennym przewodniczącą, a potem wiceprzewodniczącą Instytutu Oświaty Dorosłych w Warszawie.

Z kolei dr hab. Beata Topij-Stempińska, prof. AIK, scharakteryzowała osiągnięcia w zakresie edukacji dorosłych „ojca regionalizmu polskiego” Aleksandra Patkowskiego (1890–1942).

Po zakończeniu obrad panelu drugiego odbyła się dyskusja, skoncentrowana głównie na źródłach związanych z uniwersytetami ludowymi.

Panel III dotyczył towarzystw oświatowych. Zainaugurował go dr hab. Grzegorz Michalski, prof. UŁ, wystąpieniem pt. *Działalność oświatowa Towarzystwa Kultury Polskiej (1906–1913) w świetle ówczesnych doniesień prasowych*. Scharakteryzowano w nim powstanie, cele i rozwój towarzystwa, podkreślając jego apolityczność.

Dr Mirosław Łapot (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie) zajął się rolą kobiet w działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej w Galicji adresowanej do dorosłych. Wskazał na analfabetyzm jako główny czynnik determinujący wysiłki TSL na polu organizowania kursów dla analfabetów, czyteln, bibliotek i odczytów oraz rolę kobiet w realizacji tych inicjatyw.

Z kolei dr hab. W. Chmielewski, prof. AIK, przedstawił mało znane zagadnienie aktywności kulturalno-oświatowej polskich uchodźców w Libanie w latach 1945–1950. Prelegent podkreślił różnorodność form pracy na rzecz dorosłych, tj. inicjatywy prasowe, wydawnicze, szkolne i kulturalno-oświatowe.

Panel IV nosił nazwę *Formy pracy oświatowej*. Jego uczestnicy uwagę skoncentrowali na okresie międzywojennym. *Biblioteki jako miejsce edukacji czytelniczej dorosłych w dwudziestoleciu międzywojennym. Rozwiązania teoretyczne* – to tytuł wystąpienia dr hab. Iwonny Michalskiej, prof. UŁ. Prelegentka omówiła w nim rozwiązania zwiększające dostępność księgozbiorów i usprawniające działalność bibliotek, zwracając uwagę na bibliotekarza jako osobę kluczową w rozbudzaniu i kierunkowaniu zainteresowań czytelniczych.

Dr hab. Elżbieta Magiera, prof. US, w swoim wystąpieniu omówiła wkład ruchu spółdzielczego w rozwój edukacji dorosłych. Prelegentka zwróciła uwagę na inicjatywy Związku Spółdzielni Spożyców RP „Społem”, wymieniając wśród nich działalność wydawniczą, czasopisma oraz kursy korespondencyjne o charakterze zawodowym.

Natomiast referat prof. dr. hab. Romana Pelczara (UR) dotyczył rozwoju uniwersytetów trzeciego wieku na terenie województwa podkarpackiego w ostatnich czterech dekadach.

Z kolei *Tradycje zdalnego kształcenia dorosłych w polskiej praktyce edukacyjnej* omówiła dr Elżbieta Woźnicka (Państwowa Uczelnia im. Stefana Batorego). Jak zauważyła autorka referatu, korzenie tej formy edukacyjnej sięgają dorobku Jana Władysława Dawida, w okresie międzywojennym rozwijała ją Polska Macierz Szkolna jako główny inicjator działań w zakresie kursów korespondencyjnych.

Ostatnie wystąpienie konferencyjne było zatytułowane *Niektóre dylematy wychowania żołnierzy w Polsce po roku 1918*. Dr Wincenty Karawajczyk (AMW) przedstawił w nim refleksje i dylematy nauczyciela akademickiego związane z wychowaniem studentów uczelni wojskowej i wspieraniem procesu formowania żołnierza. Również po tej części odbyła się dyskusja, w której odniesiono się do referatów wygłoszonych przez uczestników ostatnich dwóch paneli.

Organizatorzy konferencji podziękowali prelegentom i pozostałym uczestnikom za liczny i aktywny udział, zapowiadając kolejne spotkania poświęcone historycznym aspektom oświaty i wychowania w ramach działalności Sekcji Historii Pedagogiki KNP PAN.

MIROSLAW ŁAPOT
ORCID: 0000-0002-1773-8410
Częstochowa